HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בני צרות אני מעיד לכם ת"ש בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרה צרת הבת לאחין שמע מינה עשו שמע מינה גופא בימי רבי דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה ועיניו קמו מלבא לבית המדרש (א)(אמר ומי ילך) ויודיעו אמר להן רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי ר"ע הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו אמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לרבי יהושע והושיבהו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב אמר לו מי הוא רבי אלעזר בן עזריה אמר ויש לו בן לעזריה חבירנו קרא עליו המקרא הזה [1]נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפסו והושיבו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב א"ל ומי הוא עקיבא בן יוסף א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל התחילו מסבבים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו ליה צרת הבת מהו אמר להן מחלוקת בית שמאי ובית הלל הלכה כדברי מי אמר להן הלכה כבית הלל אמרו ליה והלא משמך אמרו הלכה כבית שמאי אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמרו ליה חיי רבי סתם שמענו אמר להם אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים צרת הבת אסורה ב)עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויין ומן התרמודים תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד כשיצאו יצאו בשלשה פתחים פגע בו בר"ע אקשי ליה ואוקמיה אמר לו אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר אמר לו רבי עקיבא ואפילו לרועי צאן עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ג)דאמר מר אהרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל בוקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא גוהניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויים והתרמודים איני והא תני רמי בר יחזקאל אין מקבלים גרים מן הקרדויים אמר רב אשי קרתויים אתמר כדאמרי אינשי קרתויים פסולים ואיכא דאמרי תני רמי בר יחזקאל אין מקבלים גרים מן הקרתויים מאי לאו היינו קרתויים היינו קרדויים אמר רב אשי לא קרתויי לחוד וקרדויי לחוד כדאמרי אינשי קרתויי פסילי רבי יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלים גרים מן התרמודים ומי אמר ר' יוחנן הכי והתנן ד)דכל הכתמים הבאים מן הרקם טהורים ורבי יהודה מטמא מפני שהם גרים וטועים מבין העובדי כוכבים טהורים והוינן בה

קפסיק

בני צרות. דב"ה דקא בעיתו אי הם פגומים: **מעיד אני לכם.** שהם כהנים גדולים: **בימי ר' דוסא הותרה.** אחיו של ר' דוסא שהי' מתלמידי ב"ש התירה כדתני לקמן ועשו על פיו ונהגו כן: **שחכם גדול היה.** וסבורים חכמים שהוא התירה: **קמו.** עמדו מלראות: **אמר לו.** רבי יהושע לר' דוסא אמור לתלמידך אחר וישב: **דוסא.** התירו שמעתם (א) אומרים: **או בן הרכינס.** בלא דוסא: **סתם שמענו.** בן הרכינס סתם ושמו לא הוזכר: **בכור שטן הוא.** חריף ועומד על (ב) שמועה ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים: **עמון ומואב.** ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת א"י ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וזורעין בשביעית ותקנו להן מעשר ראשון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להם מה לאכול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופיאה והולכים שם ונוטלים לקט שכחה ופיאה ומעשר עני: **ומקבלים גרים מן הקרדויין כו'.** ולא אמרינן ממזרים הן מבנות ישראל שבאו עליהן עובדי כוכבים דאיכא רבנן דפסלי: **פגע בו.** יונתן בר"ע: **וקדושה ראשונה.** דבימי יהושע קדשה לשעתה ולא לעתיד הלכך זורעים בהן בשביעית שיסמכו עליהן עניים לשכור עצמן לחרוש ולקצור ועוד ליטול לקט שכחה ופיאה ומעשר עני: **אין מקבלין גרים.** מפרש לקמן [ע"ב] שממזרים הן מישראל שנטמעו שם: **הכתמים.** שנמצאו בבגדים הבאים מרקם: **טהורים.** לפי שלא גזרו על כתמי עובדי כוכבים: **שהם גרים.** ודמם מטמא: **וטועים.** שהמירו ה) דתם וגזרו על כתמיהם שאף על פי שחטאו שהמירו ו) ישראלים הם: **מבין העובדי כוכבים.** שאין ישראל דרים שם:

ואפי'

בני צרות אני מעיד לכם. דכשרים אף לב"ש וא"ת לשמואל דמספקא ליה בהאשה רבה (לקמן צב: ושם) אי קידושין תופסין ביבמ' לשוק א"כ פשיטא דכשירה דמיד שקדשה פקעה לה זיקה כדאמרי' בשומרת יבם שקידש אחותה שקידושיה מפקיעין הייבום וי"ל דלא דמי דהתם אין שום תקנה לעשות שתתייבם שאין להמית אחותה אבל היבמה שנתקדשה לשוק אפשר לתקן ע"י גירושין שתתייבם הלכך לא פקע זיקה ועוד אמר רבי יצחק דלא תהיה אשת המת לאיש זר משמע דאפילו ע"י הויה דהיינו קידושין לא תהיה לאיש זר דלהכי אפקיה בלשון הויה: **יצאו בג' פתחים.** שלא ימצאם כולם יחד ויקפחם בהלכות ויצטרכו לקבוע הלכה כמותו א"נ יצאו בג' פתחים כדי ז) שימצאו וישמעו תשובתו: **עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית.** פי' בקונטרס ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת הארץ ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וקשה לר"ת דאמר בפ' מקום שנהגו (פסחים נא: ושם) ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ועבר הירדן היא ארץ סיחון ועוג אלמא שקדשוה עולי בבל ואומר ר"ת דהתם בארץ סיחון ועוג שלא היתה של עמון ומואב אבל ארץ סיחון שכיבש מעמון ומואב לא קדשו עולי בבל כדמשמע הכא ועוד אמר ר"ת דמצינו למימר דהכא בארץ עמון ומואב שלא כיבש סיחון מעולם שלא קדשוהו אפילו עולי מצרים וכן משמע במס' ידים (פ"ד משנה ג) דמדמה לה מצרים ובבל (ג) וה"פ הכא דאמר מר הרבה כרכים קדשו עולי מצרים ועולי בבל לא קדשו והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים אלמא חששו לתקנת עניים אע"ג דמא"י היו נמנעו מלקדש כל שכן בעמון ומואב שלא נתקדש מעולם שראוי לתקן מעשר עני בשביעית ולא מעשר שני דבמס' ידים איכא מ"ד מעשר שני בשביעית וכן יש לפרש במס' חגיגה (ד' ג. ושם) דקאמר נמי ר"א התם עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומפרש מה טעם הרבה כרכים כו' ולא בעי למימר דעמון ומואב הוא מכרכים שכבשו עולי מצרים ותדע דהא לר"א מספקא ליה בפ"ק דמגילה (דף י.) ובפ"ב דשבועות (טז. ושם) אי סבר קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא או לא ור' יהושע ס"ל דקדשה לעתיד לבא במגילה ובשבועות ואפ"ה אית ליה במס' ידים בעמון ומואב כר"א אלא על כרחך הא דקאמר התם מה טעם לא מדברי ר"א הוא ודברי ר"א הם במס' ידים ולא קתני לה התם אלא הש"ס הוא שמפר' כן דלמ"ד לא קדשה הניחו (ד) לקדש אף מא"י בשביל עניים ולכך אין תימה אם גזרו על עמון ומואב מעשר עני ולא מעשר שני והא דשבק הכא ובחגיגה טעמא דקאמר ר"ט בהדיא במסכת ידים מצרים ח"ל עמון ומואב ח"ל מה מצרים שהיא קרובה עשאוה מעשר עני כדי שיסמכו עליה עניים אף עמון ומואב כו' משום דניחא ליה להש"ס דמשכחת טעמא דאף בא"י הניחו מלקדש בשביל עניים וכ"ש עמון ומואב שהן ח"ל: **כל הכתמים הבאים מרקם טהורים.** אע"ג דברקם נמי הוו ישראל כדתנן בריש גיטין (דף ב. ושם) אף המביא מן הרקם ומן החגר מ"מ כתמים הבאים מרקם טהורים דלאו דישראלים נינהו דישראל מצניעים כתמיהם ועובדי כוכבים הדרים שם עובדי כוכבים גמורים ולא ישראל מומרים:

רבי

מסורת הש"ס

א) [נ"ל אמרו מי ילך], ב) חגיגה ג: ידים פ"ד מ"ג, ג) חגיגה ג:, ד) ב"ק לח: נדה נו:, ה) בס"א: שנשתמדו, ו) ליתא בס"א, ז) נ"ל שימצאוהו. יעב"ץ,

תורה אור השלם

1. נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם:
תהלים לז כה

גליון הש"ס

גמ' בני צרות אני מעיד לכם. עיין לקמן דף פא ע"א תד"ה לימא ודף צב ע"א תד"ה אבל חכמים: שם ואחריו מי ר"ע. עיין כתובות דף קה ע"א תד"ה דחשיב ליה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דוסא התירו שמעתם הס"ד ותיבת אומרים נמחק: (ב) ד"ה בכור וכו' ועומד על שמועתו ועושה: (ג) תוס' ד"ה עמון וכו' דמדמה לה מצרים ובבל. נ"ב פי' עמון ומואב מדמה למצרים לר' טרפון שאמר מעשר עני [ור"א בן עזרי'] פליג ומדמה עמון ומואב לבבל ומשמע דכי היכי דמצרים ובבל לא קידשום מעולם אף עמון ומואב המדמה להו לא קידשום מעולם: (ד) בא"ד הניחו מלקדש אף מא"י בשביל:

תוספות ישנים

בני צרות מעידני לכם לפי שהם אף לב"ש בני יבמה לשוק וכשרים הם. ותימה עדיין הוא מכניס ראשו בין הרים גדולים לרב המנונא שאמר (לקמן פא.) שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וגם לכהונה נפסלה כדמשמע לקמן פרק הערל (שם) וא"כ מצרה נמי הוי הולד פגום [לב"ש] מק"ו דאלמנה וליכא למפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת דהא היא מתחללת נמי לרב המנונא וי"ל דסוגיא דהכא לא אתיא כרב המנונא דלרב המנונא לא אמרי' תרתי בעי מיניה דלא תקשי לן קא בעי מיניה צרות וקא פשיט ליה בני צרות דודאי מתירוצא דבני צרות נוכל לפשוט דין דצרות דכיון שהוא אומר שהבנים שמשו ע"ג המזבח א"כ (אמאי) [ממילא] מביא ראיה שאין הלכה כלל כב"ש דלב"ש הולדות פגומים ולא יוכלו לשמש אליבא דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וזאת השיאה עצמה לשוק א"כ לדברי רב המנונא בני זונה הם. וא"כ מדפשט מבני צרות דכשרים הם ושמשו ע"ג המזבח הצרות עצמן יהיו מותרות להנשא [לשוק] ודלא כב"ש דלב"ש הולד פגום: בכור שטן פ"ה כך שמו. י"מ שזה שם עירו ור"ל יש לי אח בכור שטן כדאמר התם רב אקלע לכור שטן:

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ה ופ"ד מהל' שמיטה ויובל הלכ' כו:

סב ב מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ה ופ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה טז:

סג ג מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ה:

סד ד מיי' פ"ד מהל' מטמא משכב ומושב הלכה י:

מוסף רש"י

עמון ומואב. ישראל הדרין בעבר הירדן במה שכבשו מסיחון ועוג ארץ עמון ומואב, מעשרין. עכשיו, מעשר עני בשביעית. כדאמרינן לקמן שלא קידשוה עולי גולה בקדושת הארץ (חגיגה ג:). **הרבה כרכים כבשו עולי מצרים.** וקדשום בקדושת הארץ, **ולא כבשום עולי בבל.** לקדשם בשניה, ולכך לא כבשום דקסברי הואיל והותרו הותרו, דקדושה ראשונה בטלה, דכי קדשה יהושע לשעתה קדשה ולא לעתיד לבא, כשיגלו בימי נבוכדנצר, ולא רצו להחזיר קדושתה כדי שיהא מותר לחרוש ולזרוע שם בשביעית שאין נוהגת בחוצה לארץ ויסמכו עליהן עניים ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני, ואותן שקדשו הן לא בטלו בחורבן שני כדאמרינן בהערל (פב:) והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, ירושה ראשונה ושניה יש להם, שבטלה ירושה ראשונה ונקראת שניה ירושה, אבל ירושה שלישית אין להם, שהשניה לא פסקה (חולין ז.) לפיכך בשאר ארץ ישראל אין זריעה בשביעית, אבל עמון ומואב הניחו מלקדשן כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית בלקט שכחה ופאה ובמעשר עני, לכך תקנו להן שיהו מעשרין מעשר עני, וברשות החכמים היה להטיל עליהן איזה מעשר שירצו לפי שאין חייבין מן התורה (חגיגה ג:). **כל הכתמים הבאים מן הרקם טהורים.** עיר שרובה נכרים היא ודם נכרים טהור מדאורייתא, דכתיב (ויקרא יב) דבר אל בני ישראל אשה כי תזריע וילדה, בת ישראל מטמאה בלידה ובנדה ולא נכרית, ואע"ג דרבנן גזרו עליהם שיהא כזבין, על כתמיהן לא גזרו, דהא כתמין דישראל גופייהו מדרבנן נינהו, דמדאורייתא דם יהיה זובה בבשרה כתיב, שתראהו מגופה ולא שתמצאהו בבגדה, ואפילו ראתה מגופה אמרינן במס' נדה (לד.) שלא גזרו על דם נכרית טומאה אלא בעודו לח, דתנן דם הנכרית ב"ש מטהרין וב"ה אומרים כרוקה וכמימי רגליה מטמאין לח ואין מטמאין יבש (ב"ק לח:). **מפני שהם גרים וטועים.** רובן גרים ודמן מטמא וישראל הם אלא שהם טועין ונוהגין בחוקות הנכרים והרי הן כישראל מומר (שם) או: וטועים, שאין מצניעין את כתמיהם (נדה נו:).